

Jonnn ja sõnakuulmine.

ella Reppner

Laps on kasvatuslikkudele mõjudele ühel arenguastmel vastuvõtlikum, kui teidel. Sekkega peab kasvataja arvestama ja oma kasvatustööd püüdma teha alati kõige soodsamal ja õigel ajal. Nii on laps kuni 3 aastani vastuvõtlik harjutamisele ja seda tuleks ka ära kasutada, harjutades talle külge kõik, mis lapse igapäevases elus vajalik; siin tuleb mainida kõiki neid puhtuse ja korra nõudeid, millest oli jutt harjutamise osas.

Ent nende nõuete läbiviimisel tuleb tarvitada ka sun- dust, sest 2-3 a. laps ~~seda ei suuda~~ on esmajoonel huvita- tud sellest, mis talle meeldib, mis talle lõbu ja huvi pa- kub. Sellepärast püüdkukasvataja ka neid ülesandeid, mis lapsele eriti meeldivad ei olegi, sellisesse valgusse ase- tada, et nad paistaksid lapsele ihaldamisväärsetena. Kus see aga ei lähe läbi, ei tule tagasi pörgata ka väikesest karistusest ja tasust. Kõige hädavajalisemaid ja iseenesest mõistetavaid elu ülesandeid peab aga laps täitma igasugu- se tasuta. Väikelaps peab alluma maja korrale, mis on maks- ma pandud, Laps peab tundma, et see on möödapääsmatult va- jalik - aga mitte kasvataja tuju.

Kuna 2-3 a. laps üsna kergesti alistub kasvataja soo- videle, siis 3a lapse juures toimub suur murrang - laps ei kuula enam hästi sõna - tekib jonn.

Jonnn pole mitte juhuslik nähe lapse elus, või tingi- tud ainult vildakust kasvatusest. See on päris loomulik nähe - laps jonnib seesmiste jõudude tõukel.

Sel ajal hakkab nimelt arenema lapse tahe. Ja 89% juures meist lastest, kes polnud jonninud, tuli kooli min- nes ilmsiks suur tahtejõuetus, nagu näitab sellekohane statistika.

Jonni ajajärgul laps ei tahagi ise jonnida, vaid jonn

Jõnn ,kangekaelsus.

tuleb nagu iseenesest. Näide: "Kas sa jätab oma hulumist!"
"Ma ei saa, see hulub ju iseenesest."

Kui küsida , kuidas suhtuda lapse jonnisse, siis peab vastama, et jonn ei tule panna lapsele pahaks ja arvata, nagu tahaks laps meid ^{aga kuni} meelega kiusata. Aga ei tule kaotada ka pääd ja usku oma lapsesse. Teades, et see on mõistliku kohtlemise juures möödaminev nähtus, tuleb kõik teha , et last aidata sellest kerhemini üle saada. Sest jonnimine nõuab lapselt suurt jõu ja närvikulu.

Jonnimise ajajärgul leiutab laps, et ta võib ise oma tahtele asetada sihte, et on võimalik ka ise end maksma panna. See endamaksma panemise tahe on osalt vahest tingitud ka kartusest end kaotada, alistudes alati täiskasvanute tahtele. Eriti tugevalt see esinebki neil juhtudel, kui last tahetakse liig maha suruda, või, kui vanemad on liig nõrgad ja järeleandlikud.

Et ennast maksma panna, hakkab laps tõrkuma alistumast vanamate korraldusile, ta hakkab toimima just risti vaxtu kõigele, mis talt nõutakse. - Lapsele endale pole igakord selgegi, mida ta tahab saavutada - sageli, saanud ühe asja ta tahab juba teist. Tihti ta kordab vaid: "ma tahan, ma tahan" ilma, et ta isegi teaks mida. See on mäng tahtmisega -- iseseisvalt midagi tahta. - See kestab mõne aja ja kui ta sellega on mänginud küllastusenä - lakkab see jälle iseenesest. - Aga mitte alati õnnelikult. Laps võib jäädaagi jonnakaks, tõrksaks, sõnakuulmatuks, kinniseks ja kasvataja ning lapse vahele võib jääda lõhe ja vimm.

Kuidas peaks kasvataja toimima jonnih puhul?

Last peaks sel ajal hoitama ülearuste erutuste ja ärrituste eest. Kasvataja ei pea ise jonnih välja kutsuma - jonnistseene tuleb püüda ära hoida. Sellepärast ei pea hakama lapdi just ses eas eriliselt kasvatama sõnakuulmise-

Jonn ja sõnakuulmine.

le ja käsutäotmisele. Sel ajal ei pea liig palju käskima ja kaalama. Ei pas just siis hakkama läbi viima uusi korraldusi ja suuti muudatusi ette võtma. Ei pea ka võõtaste juuresolakul nõudma erilist viisa kuse ülesnäitamist ja meeliga toimi ma lapse soovidele risti vastu, - kui selleks pole möödapääsmatut vajadust. Oma tahet mitte püüda igalpool pääle suruda, maksku mis maksab. Lapsele märkamata tult võib mõnikord ka läbi sõrmede vaadata, oma ettevõtte test juba tsrgu enne loobuda, kui see pole veel väljendatudki. Ja mitte milgil tingimisel ise hakat lapsega vastu jonnima, lapse jonniga ägaduse ja vihaga välja nüpeldama. Kasvataja ei tohi olla kuri kohtumõistja ja karistaja, vaid hää sõber, kes last aitab üle saada sellest hingeli- sest surutisest, üle saada oma nõrkusest ja õppida enda üle valitsema, aidates lapse paremsid püüdeid maksvusele.

Igas lapses on tahe saada hääks ja tubliks, seda tuleb rakendada võitlusse isekusega. Last tuleb eriti tagasihoiidlikult kohelda ta hingrliste erutuste aegakel (EN-ne pühi, sünnipäeva, perekondlikku pidu jne.), samuti halva enesetunde puhul (kui laps on halvasti maganud, haiglane, väsinud) ja sellistelt lastelt mitte nõuda erilist eneseülevalitesmist.

Hääks~~x~~ abinõuks on ka lapse tähelepanu mujale juhtimine jonniga puhul. Lapse jonnile ei tohi pühendada erilist tähelepanu. Nii võib nagu muu seas hakata midagi huvitava seletama, juttu jutustama jne.

Jonniga võitlemisel on määratu suur tähtsus vanemate autoriteedil, mille kaasas käigu suur rahu ja järjekindlus. Lapse jonnile ei tule mitte järele anda, jonniga ei pea laps midagi saavutama - ka mitte vanemat vihastada, - rääkimata veel muust.

Lapse tahet ei pea ka püüdma südametult murda, see

suurendaks vaid lapse jonni ja ta enesealaväärsuse tunnet. Sel viisil kasvataksime küll orjahingi, agamitte tahtejõulisi inimesi.

Ent kus on see piiritulp, mis meile näitab, kui kaugele võib kasvataja minna om tahtmise läbiviimisega ja kus ning mil määral peab kitsendama lapse vabadust? -

Kas nii nagu vanasti ja nagu praegugi sõjaväes, - kus nõutakse pimedat sõnakullmist, - või peame pooldama täielikku vabadust, nagu see oli hüüdsõnaks alles hiljuti?

Ei üht ega teist puhtal kujul. Meie ei või surmata lapses ta vaba tahet ega või ka talle lubada täielikku vabadust. Ja seda sellepärast, et igas inimeses peitub kaks poolust: "ühel pole muud soovi, kui enda hääolu ja isiklik maitsumine; kõik tahab ta endele ja midagi teistele - see on inimese isekas pool - egoism ja omakasupüüdmine; teine on see, mis tõmbab meid kaasinimeste poole, teda juhivad üldised kasud ja hääkäekäik ja mitte ainult isiklik hääolu; selle aluseks on õiglus, häädus ja armastus.

Kõik see, mis hoovab välja inimese õildamatest püüetest, on see osa, mis tõstab inimest kõrgemale, teeb teda paremaks, -- ja seda ei tohi kitsendada -- siin valitsegu täielik vabadus iga inimese elus.

Aga egoism ja isekus ei tunne piire ega halastust, kui talle jätta tegevusvabadus. Sellepärast kehtivad igas riigis säädused, mis kaitsevad kaaskodanikkude elu, abielu, varandust, ta hääd nime. Ja sellele pasvad kõik alistuma, muidu ei saaks ühiskond püsida. Elu peasvad reguleerima kõlblad säädused. Ja siin ongi põhjus, miks inimene ei tohi ega saa kõike taham, mis ta aga tahab. Ta peab end painutama kõrgemate vajaduste alla. Ta peab õppima võitlema ja võitu saama oma madalate tungide ja kirgede üle, ta peab õppima loobuma oma hävedest, kui seda võuab üldine hääkäekäik.

PEDAGOOGIKA
MUSEUM 5
36700

Jonn ja sõnakuulmine.

Laps ise ei suuda seda teha, ta ei tea, mis on hää, mis halb, ega tea ka, missugused tagajärjed võivad olla ta tegudel. Vanemate kohus on teda juhtida. Ja siin on endataaltsutamise mõttes tähtis koht sõnakuulmisele harjutamisel.

Laps, kes harjunud vanemate sõna kuulma, kuulab ka hiljem õpetaja, riigis kehtivate säädust ja mis kõige tähtsam - ka iseenda sõna.

Väikelapse juures peab valitsema pime sõnaluuulmine, suurematele tuleb seletada ka sõnakuulmise põhjusi, lõpptulemus peab aga olema vaba sõnakuulmine, see on säärane olukord, kus laps ise vabatahtlikult teeb seda, mis õige ja hää ja mida loodab talt kasvataja.

Et kujuneda kord kõlblaks isiksuseks, peab igaüks läbi tegema sõnakuulmise kooli. Nii on sõnakuulmisele kasvatamine õieti tugeva ja kõlbla iseloomu kasvatamine, õieti selle alus ja selle tulemuseks on kohusetäitmine nii kaasinimeste, kui ka ühiskonna vastu. Sõnakuulma õppides saadakse võitu oma madalama mina üle ja vabanetakse oma kirgede meelevaldalt.

Sõnakuulmisele õpetamise tehnika.

Lapsi sõnakuulmisele harjutades tuleb silmas pidada järgmisi asjaolusid:

1) Lapsele ei pea andma ülejõu käivaid ülesandeid, siis kaotab ta julguse ja muutub tõrksaks. Ei pas ka ise ülesandeid liig raskena kujutama, nagu lugema õpetamisel sagedasti tehakse, öeldes: "nüüd algavad sul rasked päevad!"

2) Lapselt ei tule nõuda midagi üleliigset, vaid ainult seda, mis on tarvilik, mõistlik ja teostatav, ega ole lapsele piinlik või häbistav. (Vale-pole kodus)

3) Laps ei pea mitte sellepärast sõna kuulma, et kasvatajal on suurem võim, et ta on tugevam pool. Kaasa ei to-

Jonn ja sõnakuulmine.

hi siin mõjuda ka kasvataja tujumomavoli, võimutahe ega edevuski. Laps peab tundma, et kasvataja nõudeid juhib mingi kõrgem kõlbline vajalikkus, millele peab alistuma kasvataja samuti nagu lapski. Laps peab tundma, et kasvataja keeldusid ja käskusid ei juhi mitte võimutahe, vaid et ta seda tehes soovib lapsele vaid hääd.

4) Kasvataja peab oma nõudmistes olema järjekindel ega end kõigutada laskma lapse "halemeelsusest" ega palvetast, kui midagi on tunnistatud tarvilikuks ja see on lapsele kasulik, tuleb selle täitmist nõuda. Selle juures ei tohi olla ka pedant ja fanaatik, kes ei võta arvesse ka pehmeid asjaolusid.

5) Sõnakuulmist ei tule osta meelehääga, vaid see sündigu kohusetundest.

6) Sõnakuulmine ei pea põhjenema vaid hirmul.

7) Käsk ja keeld olgu õiglane ja neid ärgu põhjustaga vaid enda mugavuse tagaajamine. (mängu mitte segada asjata)

8) Käsutarvisus ja mõte olgu lapsele arusaadavad.

9) Käskudega ja keeldudega oldagu kokkuhoidlik. Mida rohkem käsk, seda raskem on neid meeles pedada; sagedasel tarvitamisel kuluvad nad ära, kaotavad oma mõju.

10) Käskudes, keeldudes valitsegu kasvatajate vahel üksmeel. Need ärgu käigu üksteisele vastu.

Käskimise tehnika.

1) Käsklud olgu lühike, selge.

2) Käsklus olgu rahulik ja kindel, mis tekitab lapses tunde, et seda ei saagi jätta täitmata.

3) Kui võimalik, asendada käsklus sooviga, palvega.

Üldiselt võib aga ütelda, et sääal on lugu halb, kus alatasa võideldakse võima pärast lapse ja kasvataja vahel. Sääal on süüdi enamasti kaavataja, kes on kas nõrk või hooletu, ega oma vajalikku autoriteeti lapse silmis. Kus viimane on olemas, sääal ei ole ka raskusi sõnakuulmisele kasvatamisega.